

ხო სამართლით დადგენილ პრინციპს ბავშვის საუკეთესო ინტერესების უპირატესად გათვალისწინების შესახებ (სკ-ის 1999-ე მუხლი). ამავ პრინციპიდან გამომდინარეობს ის, რომ ბიოლოგიური მშობლის მოთხოვნა ბავშვის დაბრუნებასთან დაკავშირებით არ უნდა მიიჩნეოდეს ავტომატურად დასაბუთებულად, ვიდრე არ გამოირიცხება უარყოფითი ეფექტის შესაძლებლობა, რომელიც შეიძლება იყოს გამოწვეული შვილის ფაქტობრივ აღმზრდელს ჩამოშორებით. თუკი მშობლისა და შვილის დარი ურთიერთობა უკვე დადგა იმგვარად, რომ ბავშვის ბიოლოგიური მშობლისთვის დაბრუნება ეწინააღმდეგება მის ინტერესებს, მშობლის უფლება არარეალიზებადი ხდება. ასეთ შემთხვევაში სახელმწიფო მაინც არღვევს უფლებამოსილი პირების უფლებას, თუმცა არა იმიტომ, რომ ვერ უზრუნველყოფს ბავშვის დაბრუნებას, არამედ იმგვარი დაგვიანებული რეაგირებით, რომელმაც საშუალება მისცა ფაქტობრივ აღმზრდელსა და ბავშვს, ჩამოეყალიბებინათ მშობლისა და შვილის დარი ურთიერთობა.¹

ნინო ქავშაია

► 3.1 - 1/2021

საარბიტრაჟო შეთანხმების ნამდვილობის წინაპირობები

1. საარბიტრაჟო დათქმის შეთანხმებულად მიჩნევისთვის, აუცილებელია დგინდებოდეს მხარეთა ნება მათ შორის წარმოშობილი დავების საარბიტრაჟო დაწესებულებისა და არა სასამართლოს მიერ განხილვასთან დაკავშირებით.

2. საარბიტრაჟო შეთანხმებიდან უნდა დგინდებოდეს კონკრეტული საარბიტრაჟო დაწესებულება, რომელმაც უნდა განიხილოს დავა.
(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

„კერძო არბიტრაჟის შესახებ“ კანონის მე-2 მუხლი (ახალი კანონი „არბიტრაჟის შესახებ“, მე-8 მუხლი).

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2009 წლის 30 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას-176-503-09

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელე კომპანიამ სარჩელი აღძრა ორი მოპასუხე კომპანიის წინააღმდეგ და მოითხოვა საარბიტრაჟო შეთანხმების არარსებობის დადგენა. კერძოდ, მხარეთა შორის გაფორმებულ ხელშეკრულებაში მითითებული იყო, რომ დავის არსებობის შემთხვევაში იგი უნდა გადაწყვეტილიყო „საქართველოს საარბიტრაჟო სასამართლოს მიერ.“ მოსარჩელე მიუთითებდა, რომ აღნიშნული ჩანაწერით დავის განხილვის უფლება ენიჭება არა არბიტრაჟს, არამედ სასამართლოს; ამასთან, სადავო ჩანაწერით დავების განხილვის უფლებით აღიჭურვა „საქართველოს საარბიტრაჟო სასამართლო“, ასეთი სახელმწიფო ინსტიტუტი კი არ არსებობს.

მოპასუხეებმა სარჩელი არ ცნეს და მიუთითეს, რომ ხელშეკრულებით დავების გადაწყვეტა გათვალისწინებული იყო საარბიტრაჟო ინსტიტუტის მიერ და ხელშეკრულების ჩანაწერი აკმაყოფილებდა „კერძო არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლით გათვალისწინებული ყველა რეკვიზიტს.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, რასაც დაეთანხმა სააპელაციო სასამართლოც. სააპელაციო სასამართლომ განმარტა, რომ საარბიტრაჟო შეთანხმება მხარეთა შორის გარეგნული ერთ-ერთი სახეა, რომლის შინაარსიც სკ-ის 52-ე მუხლის საფუძველზე მისი განმარტებით უნდა დადგინდეს. სასამართლომ მიუთითა, რომ „კერძო არბიტრაჟის შესახებ“ კანონით მოთხოვნილი არ არის დავის განმხილველ კონკრეტულ კერძო არბიტრაჟზე შეთანხმების ვალდებულება, ამდენად მისი მიუთითებლობა ვერ გახდება შეთანხმების ბათილად ცნობის საფუძველი.

¹ ECtHR, W. v. the United Kingdom, No. 9749/82, 8 July 1987, § 68-69.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა ქვედა ინსტანციების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები და ახალი გადაწყვეტილებით სრულად დააკმაყოფილა სარჩელი. კერძოდ, საკასაციო სასამართლო ორ გარემოებაში არ დაეთანხმა სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობას: (1) უზენაესი სასამართლოს მოსაზრებით განსახილველ შემთხვევაში არ დგინდება, რომ მხარეებმა სადავო მუხლში გაითვალისწინეს დავის საარბიტრაჟო (და არა სასამართლო) წესით გადაწყვეტა; (2) მცდარია სააპელაციო სასამართლოს შეფასება, რომ „კერძო არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის შესაბამისად კონკრეტულ კერძო არბიტრაჟზე შეთანხმება სავალდებულო არ არის.

კერძოდ, პრობლემას წარმოადგენდა ის გარემოება, რომ „კერძო არბიტრაჟის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლით განსაზღვრული იყო ის გარემოებები, რაც უნდა მითითებულიყო საარბიტრაჟო შეთანხმებაში. მუხლის თანახმად „საარბიტრაჟო შეთანხმებაში უნდა აღინიშნოს: 1) მხარეთა დასახელება და მათი საცხოვრებელი ადგილი ან იურიდიული მისამართი; 2) დავის საგანი; 3) შეთანხმების დრო და ადგილი.“ თუმცა, მუხლში მითითება გაკეთებული არ ყოფილა დავის განმხილველი კერძო არბიტრაჟის ზუსტი დასახელების აუცილებლობის თაობაზე. მიუხედავად ამისა, საქართველოს უზენაესმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ დასახელებული მუხლით ამომწურავად არ არის მოწესრიგებული საარბიტრაჟო შეთანხმების შინაარსობრივი ნაწილი. საარბიტრაჟო შეთანხმება არის კერძოსამართლებრივი შეთანხმება საპროცესო ურთიერთობების ფორმის არჩევის შესახებ. იგი შეიძლება გაფორმდეს როგორც დამოუკიდებლად, ასევე წარმოადგენდეს მხარეთა შორის დადებული სახელშეკრულებო ურთიერთობის ერთ-ერთ პირობას. სასამართლოს განმარტებით, საარბიტრაჟო შეთანხმება ნეიტრალური პირობაა, რომელიც ხელშეკრულების სხვა პირობებისაგან განსხვავებით, მხარეს რაიმე უპირატესობას ან სარგებელს არ ანიჭებს. საარბიტრაჟო შეთანხმებიდან არაორაზროვნად უნდა ირკვეოდეს მხარეთა

სურვილი, მათ შორის არსებული სამართლებრივი ურთიერთობიდან წარმოშობილი დავა განსახილველად გადაეცეს არბიტრაჟსა და არა საერთო სასამართლოს. ამ შეთანხმებით ასევე ზუსტად უნდა დგინდებოდეს, თუ რომელ სამართლებრივ ურთიერთობასთან დაკავშირებული დავა უნდა განიხილოს არბიტრაჟმა და შესაძლებელი უნდა იყოს იმ არბიტრაჟის იდენტიფიცირება, რომელმაც უნდა განიხილოს დავა. საარბიტრაჟო შეთანხმება, გარდა ამ აუცილებელი პირობებისა, შესაძლებელია, შეიცავდეს სხვა ზოგადად არაძირითად, დამატებით პირობებსაც, რაც მხარეთა ნებაზეა დამოკიდებული და იმ კონკრეტულ შემთხვევაში შესასრულებლად აუცილებელია.

განსახილველ შემთხვევაში სასამართლომ მიიჩნია, რომ დათქმა დავის საარბიტრაჟო წესით განხილვაზე მხარეთა ნების უტყუარად მიჩნევის საფუძველს არ იძლევა: მასში მითითება გაკეთებულია „საარბიტრაჟო სასამართლოზე“ და დასახელებულია ინსტიტუტი, რომელიც რეალურად არ არსებობს. შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ დათქმა არ აკმაყოფილებს კანონის მოთხოვნებს და არის ბათილი.

III. კომენტარი

„კერძო არბიტრაჟის შესახებ“ კანონი ძალადაკარგულად გამოცხადდა 2010 წლის 1 იანვრიდან, როცა ძალაში შევიდა ახალი კანონი „არბიტრაჟის შესახებ.“ ახალი კანონის ფარგლებშიც ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში არის საქმეები, რომლებშიც არასწორად იქნა განმარტებული საარბიტრაჟო შეთანხმების წინაპირობები და მხარეებს შეეზღუდათ დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის უფლება. მაგალითად, ერთ-ერთ საქმეში, სადაც მხარეებს შეთანხმებული ჰქონდათ ICC-ს მოდელური საარბიტრაჟო დათქმა (ანუ საარბიტრაჟო ინსტიტუტის მიერ რეკომენდირებული ფორმულირება), ბათუმის საქალაქო სასამართლომ შეთანხმება ბათილად მიიჩნია იმ დასაბუთებით, რომ შეთანხმება მიუთითებდა არა საარბიტრაჟო დაწესებულებაზე, არამედ მის წესებზე. კერძოდ, მხარეთა შორის დადებული საარბიტრა-

ყო შეთანხმება ჩამოყალიბებული იყო შემდგენიარად: „მხარეს დავის გადანაცვების მიზნით შეუძლია მიმართოს არბიტრაჟს საერთაშორისო სავაჭრო პალატის (ICC) წესების შესაბამისად. არბიტრაჟის ადგილია თბილისში, საქართველოში, არბიტრაჟის ენა იქნება ინგლისური.“ აღნიშნულ დათქმასთან დაკავშირებით ბათუმის საქალაქო სასამართლომ განმარტა, რომ „აუცილებელია მხარეები კონკრეტულად შეთანხმდნენ კონკრეტულ საარბიტრაჟო დანესებულებაზე. წინამდებარე შემთხვევაში მხარეები არ არიან შეთანხმებული კონკრეტულ საარბიტრაჟო დანესებულებაზე, ამიტომ მათი საარბიტრაჟო შეთანხმების შესრულება შეუძლებელია.“² თუმცა, განჩინება ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომ გააუქმა და განმარტა: „შუამდგომლობის ავტორის ... მიერ პირველი ინსტანციის სასამართლოში წარდგენილი იქნა საერთაშორისო სავაჭრო პალატის (ICC) წესებიდან სტანდარტული საარბიტრაჟო დათქმის ქართული თარგმანი, რომლის მიხედვითაც ირკვევა, რომ ყველა დავა, რომელიც წარმოიშობა ან დაკავშირებულია ამ ხელშეკრულებასთან საბოლოოდ გადანაცვება საერთაშორისო სავაჭრო პალატის მიერ საარბიტრაჟო წესების შესაბამისად, ამავე წესებით დანიშნული ერთი ან მეტი არბიტრის მიერ. ... იმის გათვალისწინებით, რომ არსებობს მხარეთა წერილობითი შეთანხმება დავის არბიტრაჟის მიერ გადანაცვების თაობაზე, განსაზღვრულია არბიტრაჟის ადგილმდებარეობა, საარბიტრაჟო წარმოების ენა და არბიტრების დანიშვნის წესი, პალატა მიიჩნევს, რომ მოცემული დავა საქართველოს საერთო სასამართლოებს უწყებრივად არ ექვემდებარება, იგი არბიტრაჟის გადასანაცვებია, რაც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 272¹-ე მუხლის შესაბამისად, სარჩელზე საქმის წარმოების შეწყვეტის საფუძველია.“³

თუმცა, ICC-ს მოდელური დათქმა ბათილად იქნა ცნობილი თბილისის საქალაქო სასამართლოს მიერ იმ დასაბუთებით, რომ მხარეებს

არ აურჩევიათ საარბიტრაჟო განხილვის ადგილი და ენა.⁴

გოჩა ოყრეშიძე

► 3.2 - 1/2021

დაუსრულებელი გადანაცვებები

1. ავადმყოფობა მხოლოდ მაშინ ჩაითვლება სხდომაზე გამოუცხადებლობის საპატიო მიზეზად, თუკი პირს ფიზიკურად არ შეეძლო სხდომაზე გამოცხადება, რის თაობაზეც სამედიცინო დანესებულების ხელმძღვანელმა პირდაპირ უნდა მიუთითოს ავადმყოფობის ცნობაში.

2. გამოუცხადებლობა საპატიოდ ჩაითვლება მაშინაც, თუკი სამედიცინო დანესებულების ხელმძღვანელი ამგვარ მითითებას არ აკეთებს, თუმცა თავად დიაგნოზიდან გამომდინარეობს სხდომაზე გამოცხადების შეუძლებლობა.
(ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

სსკ-ის 215 III მუხლი

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2009 წლის 26 თებერვლის გადანაცვებები საქმეზე № ას-798-1013-08

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელებმა სარჩელით მიმართეს სასამართლოს თერჯოლის რაიკოოპერატივისა და თერჯოლის სახელმწიფო ქონების აღრიცხვისა და პრივატიზაციის სამსახურის წინააღმდეგ და მოითხოვეს ქონების გადაცემის შესახებ 2006 წლის 16 ივნისს გაფორმებული მიღება-ჩაბარების აქტის გაუქმება.

პირველი ინსტანციის სასამართლომ სარჩელი არ დააკმაყოფილა. სააპელაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა საჩივარი,

² ბათუმის საქალაქო სასამართლოს განჩინება №2-1043/15, 25/11/2015.

³ ქუთაისის სააპელაციო სასამართლოს განჩინება №2/ბ-872, 30/11/2016.

⁴ თბილისის საქალაქო სასამართლოს განჩინება №2/10472-18, 13/06/2018.